

De Kroeskoppelikaan in Nederland in de Romeinse tijd

Willem K. Kraak

Een tweetal fijne artikelen in het Vogeljaar (jaargang 26 (5), oktober 1978) geeft een levendig beeld van de mogelijkheden die onderzoekers hebben bij het speuren naar het verleden. De auteurs van beide artikelen verwijzen – terecht – naar Plinius (23-79 na Chr.) over het voorkomen van de Kroeskoppelikaan in Nederland. Als classicus zeg je bij het lezen: 'Hé, de schrijvers hebben ongetwijfeld de zelfde bron voor hun mededeling gebruikt'.

Dat blijkt namelijk uit de bijna gelijklopende tekst:

'De Romeinse schrijver Plinius vermeldt dat in zijn tijd pelikanen broedden aan de mondingen van de Schelde, Rijn en Elbe. Het betreft hier de Kroeskoppelikaan' (Peter J. A. van Mensch, Vogeljaar 26 (5): 220).

'Volgens Voous (1960) berichtte Plinius dat in de Romeinse tijd de Kroeskoppelikaan in de estuaria van Rijn, Schelde en Elbe broedde' (A. T. Clason en W. Prummel, Vogeljaar 26 (5): 211). Deze schrijvers noemen hun bron, zij zijn dus geëxcuseerd dat zij niet dieper gegraven hebben naar de tekst van Plinius zelf.

Laat ik de tekst van Voous citeren over *Pelecanus crispus*: 'Hij heeft vroeger een veel grotere verspreiding gehad en zou volgens Plinius in West-Europa hebben gebroed (mondingen van Schelde, Rijn en Elbe)' (K. H. Voous: 'Atlas van de Europese Vogels', pagina 14).

Het is mij niet duidelijk welke bron Voous geraadpleegd heeft. In elk geval niet de tekst van Plinius zelf of een zorgvuldige vertaling daarvan. Voor mij persoonlijk wordt het juist interessant te weten op welke – onbetrouwbare – bron de tekst van Voous teruggaat.

Wat schrijft Plinius? Hij geeft eerst een korte karakteristiek van de vogel, die bij hem *onocrotalus* heet, een beschrijving waaruit de pelikaan duidelijk herkenbaar wordt, en hij vervolgt over het voorkomen: 'Noord-Gallië in de buurt van de Oceaan is het land van herkomst: Gallia hos septentrionalis proxima Oceano mittit' (Plinius, Naturalis Historia X § 131). Eén ding is al duidelijk! Plinius spreekt niet over de Rijn, evenmin over de Elbe, want Noord-Gallië reikt niet tot Katwijk.

De Oceaan is hier inderdaad de Noordzee. Noord-Gallië aan de Noordzee kan alleen maar het gebied van de toenmalige monding van de Schelde zijn.

Elders zegt Plinius dat Germaanse stammen langs de Noordzeekust zuidwaarts tot aan de Schelde wonen (Nat. Hist. IV § 98) en dat Gallië tot de Schelde reikt (Nat. Hist. IV § 105). Plinius verdeelt Gallië in drie ongelijke delen, een noordelijk part van Scheldemond tot de Seine, dat hij Belgica noemt, een groot mid-

dendeel, Celtica geheten, tot aan de Garonne en dan in het zuidwesten Aquitanië tot aan de Pyreneeën.

Eén en een kwart eeuw eerder maakte de veroveraar C. Julius Caesar een dergelijke indeling in de eerste regels van zijn verslag over zijn veldtochten in Gallië, beroemde regels die menig oud-gymnasiast nog kan citeren.

Caesar noemt in die passage de Schelde niet. Overigens krijg ik de indruk dat Caesar weinig naar vogels keek.

• Dr. W. K. Kraak, Wielewaallaan 38, 1403 BZ Bussum.

Vlaamse Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubehoud 'Natuur 2000' v.z.w.

Wie in 1980 'Het Vogeljaar' wil blijven ontvangen, dient nu spoedig 225 Bfr te storten op rekening nr. 000-0328866-36 van Natuur 2000, Bervoetstraat 33, Antwerpen, met de vermelding "Abonnement Vogeljaar 1980". De gewone N2-kontributie voor 1980 (inclusief abonnement op het bondsblad "Beenbreek") bedraagt 200 Bfr.

IVN-leden reductie op 'Het Vogeljaar'

Met ingang van het jaar 1980 kunnen leden van het Instituut voor Natuurbeschermings-educatie (IVN), Plantage Middenlaan 41, 1018 DC Amsterdam, 020-228115 tegen een gereduceerd tarief een abonnement op 'Het Vogeljaar' nemen. Dit gereduceerde tarief bedraagt f 14,50 per jaar, bij vooruitbetaling en onder vermelding van: 'lid IVN' op postgiro 964472 t.n.v. Administratie Het Vogeljaar, Laan van Altena 30, 2613 AJ Delft.

Canadareizen

Van mei tot augustus 1980 voor ornithologen per vliegtuig, veerboot, touringcar en boot door Brits-Columbia. Onder leiding van een plaatselijke goed bekend ornitholoog.

Kosten voor 25 dagen DM 2650.--

• Informatie: Gert Dahms, 2161 Hammah, Am Osterfeld 9, W.-Duitsland.